

טו. בעניין נחירתו זו שחיטתו

א

בגמרא חולין (דף כז ע"ב):

אמר רב יהודה משום ר' יצחק בן פנחס: אין שחיטה לעוף מן התורה, שנאמר: ושפך, בשפיכה בעלמא סגי... מיתבי: השוחט ונתנבלה בידו, הנוחר והמעקר פטור מלכסות; ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה, נחירתו זו היא שחיטתו, ליבעי כסוי! מי סברת בעוף? לא, בחיה.

וברש"י ד"ה "אין שחיטה לעוף מן התורה" כתב: "...ואין נבלת עוף קרויה נבילה אלא אם כן מתה מאליה או הרגה במכה שלא על ידי סימנים אבל נחירה או עיקור סימנים כשר בו". ולהלן בגמרא (דף כח ע"א):

ת"ש: מלק בסכין - מטמא בגדים אבית הבליעה; ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה, נהי נמי דכי תבר ליה שדרה ומפרקת היא לה טרפה, תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה!

וכתב רש"י (דף כח ע"א): "תיהני לה סכין - שחותך סימנין לאחר שנטרפה". וכן כתבו התוספות לעיל (דף כ ע"א ד"ה לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה): "אין להקשות לדידה היכי משכחת נבלת עוף טהור דמטמא בגדים אבית הבליעה, דנהי דלא בעי שחיטה נחירה מיהא בעי בסימנין כדמוכח לקמן וכו'". גם מרש"י וגם מתוספות משמע שגם אם אין שחיטה לעוף מן התורה, מכל מקום הנחירה היא בסימנים דוקא. והנה לעיל (דף לג ע"א) אומרת הגמרא:

אמר רב אחא בר יעקב, שמע מינה מדר' שמעון בן לקיש: מזמנין ישראל על בני

מעיים, ואין מזמנין עובדי כוכבים על בני מעיים; מאי טעמא? ישראל דבשחיטה תליא מילתא, כיון דאיכא שחיטה מעלייתא אישתרי להו, עובדי כוכבים דבנחירה סגי להו ובמיתה תליא מילתא, הני כאבר מן החי דמו.

ועיין רש"י שם שביאר שלגבי נכרי לאו בשחיטה תליא מילתא משום שלא הוזכרה שחיטה אצלו, ולכן לנכרי אסור לאכול בני מעיים משחוטת משום שלפני שהבהמה מתה נעשו בני המעיים אבר מן החי. אבל לישראל יצאה מידי אבר מן החי על ידי השחיטה.

על פי זה יש לדון למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה, ונחירה מוציאה מידי איסור וטומאה, האם לנחירה בעוף יש דין שחיטה לגבי היתר מפרכסת, וכן לגבי דינים אחרים התלויים בשחיטה. זו חקירת אחרונים ידועה. עיין בשו"ת אחיעזר (ח"ב סימן ז' אות ט') שדן בחקירה הזאת ומוכיח מדברי הרשב"א בסוגיין שיש לנחירה דין שחיטה לגבי דינים שתלויים בשחיטה. וד"ל הרשב"א (חולין דף כח ע"א):

ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה תהני ליה סכין לטהרה משום נבלה, מדקאמר תהני ליה סכין משמע דאפילו מ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה חתיכת סימנין מיהא בעינן שאילו הכהו על ראשו ומת או שחתך כנגד לבו ה"ז נבלה, ואין התרתו אלא מן הצואר, ואין שחיטה לעוף שאין נוהגין בו הלכות שחיטה ואין פוסל בו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור.

וכתב על זה בשו"ת נאות יעקב (לר' יעקב

פרע להן בית השחיטה והכן, טול גיד הנשה בפניהם, כמ"ד גיד הנשה נאסר לבני נח" וכתבו התוספות שם (ד"ה כמאן דאמר): "וא"ת דילמא לא נאסר ואפילו הכי היו מקיימין כמו שחיטה דקאמר ליה פרע להם בית השחיטה וי"ל מדקאמר והכן משמע דבלאו הכי לא משתרי אי נמי פרע להו בית השחיטה היינו נחירה שנצטוו על הנחירה². לפי התירוף השני בתוספות בני נח נצטוו על הנחירה, והרי לבן נח במיתה תליא מילתא (חולין דף לג ע"א), הרי שנחירה אינה מתרת את המפרכסת. ואם כן הוא הדין למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה שאין הנחירה מתירה את המפרכסת. אך הנאות יעקב כותב שאין שום ראייה מדברי התוספות, משום שאין קשר בין נחירה בבן נח ובין מצות שחיטה, ולכן אין הנחירה מתרת את המפרכסת, מה שאין כן לדעת הרשב"א שנחירה בישראל היא מגדר שחיטה.

והנה, לגאון המחבר היה פשוט שנחירה זו שבן נח מוזהר בה הינו נחירה בסימנים. על פי זה הוא כתב (נאות יעקב סימן י"א) על הדעה בתוספות שבני נח נצטוו על הנחירה: "והכל תמהים דאי כדבריהם דבן נח מוזהר על הנחירה והמתה מאליה אסורה לו, איך אמרה תורה בנבלה לגר אשר בשעריך תתננה או מכור לנכרי, דודאי לא שרי רחמנא ליתן ולמכור לגר ולנכרי את הדבר האסור להם. והתמיה עצומה וכבר הזכרנוה בסימן ז', ולא ראיתי מי שיתרץ בזה אף תירוף כל שהוא". ולא הבנתי תמיהתו, הרי בעצמו כתב שם דיסוד דברי התוספות מן פסיקתא דרב כהנא על הפסוק "אשר הוא חי

כהנא שפירא, אחיו של בעל דבר אברהם, סימן ז'): "דבר חדש שמענו מדברי הרשב"א האלו בפירוש אין שחיטה לעוף מן התורה, דעיקר השחיטה הוי לכולי עלמא מן התורה גם בעוף, אלא דההלכות הפוסלות בשחיטה אין נוהגין בשחיטת העוף מן התורה, ומה שנקראת נחירה בפי הראשונים ז"ל היינו לפי שאין ההלכות הפוסלות בשחיטה נוהגות בה, וכיון דנחירה זו מדין שחיטה היא הלא ודאי שמתרת את המפרכסת". לפי דברים אלו עיקרה של הנחירה היא כשחיטה. כך משמע גם מדברי הרמב"ן (חולין דף כז ע"ב):

אין שחיטה לעוף מן התורה. יפה פירש"י ז"ל לומר שאין נחירה ועיקר פוסל בו וכש"כ שהיה חלדה הגרמה ודרסה, ובלבד שתהא שחיטתו מן הצואר בסימנין, וכדאמרינן הכא נהי נמי דכיון דתבר ליה שדרה ומפרקת הוה ליה טרפה אלמא יש שחיטה לעוף מן הסימנין, ועוד שהרי הקיש הכתוב עוף לבהמה ועל כרחך מה בהמה שחיטה מן הצואר אף עוף נמי שחיטתו מן הצואר ולא פליג ר' יצחק בן פינחס אכולהו תנאי דלעיל.

על פי דברי הרשב"א דוחה בעל נאות יעקב את דברי הפלתי (סימן כ"ז ס"ק ב') שכתב לדבר פשוט דלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירה מיהא בעי, שאין נחירה זו מתרת את המפרכסת.¹

ה"נאות יעקב" כתב שאפשר להביא ראייה לדברי הפלתי מתוספות על הגמרא בחולין (דף צא ע"א): "ואמר רבי יוסי ברבי חנינא, מאי דכתיב: וטבוח טבח והכן,

1 וכן כתב בשו"ת ברית אברהם חלק יו"ד סימן כו, ומוכח בנאות יעקב סימן ו.

2 ולא היה צריך להביא את דברי התוספות שהרי בגמרא חולין ל"ג ע"א מפורש "עכו"ם דנחירה סגי להו".

רבנו הקדוש רבינו יצחק ברבי שמואל נ"ע דנהי דאין צריך לשחוט העוף מן התורה בסכין בדוקה ואין צריך לשמור עצמו מן שהיה דרסא ושאר. מכל מקום צריך לחתוך סימנים או לארכן או לרחבן והיינו נחירה אבל הרגו בענין אחר הויא נבלה".

הרי שלדעה הראשונה בספר התרומה כל שלא מתה מאליה הרי זו נחירה. ולכאורה יש מקום להקשות מגמרא חולין (דף כח ע"א, והובא לעיל):

ת"ש: מלק בסכין - מטמא בגדים אבית הבליעה; ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה, נהי נמי דכי תבר ליה שדרה ומפרקת הויא לה טרפה, תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה!

ולדעת ספר התרומה, סוף סוף אם שבר את המפרקת העוף לא מתה מאליה, ולמה אומרת הגמרא "תהני לה סכין"? וצריך לומר דזה שעשה אותה טרפה על ידי שבירת המפרקת, אם מתה אח"כ כמו כל טרפה שאינה חייה אין מעשה הטרפה מוציא אותה מכלל מתה מאליה, ורק אם הרגה במכה נחשבת המכה כנחירה, ולכן בכדי שתחשב כאן נחירה יש צורך בסכין שבהמשך מעשה המליקה.

אם כן, יש מחלוקת ראשונים בפירוש הביטוי "נחירתו זו שחיטתו" שנאמר ביחס לעופות לפי הדעה שאין שחיטה לעוף מן התורה. לפי רש"י ותוספות רק נחירה בסימנים הוא שחיטתו, ובדברי הרשב"א גם מבואר שהנחירה היא רק בסימנים אך לא נוהגים בו הפסולים של שחיטה. לפי הדעה הראשונה בספר התרומה כל נחירה שהורגת היא שחיטתו ואין צורך בחתיכת הסימנים. ונראה שאותה מחלקת קיימת גם ביחס לשחיטת רבי עקיבא

לכם יהיה לאכלה" (בראשית ט ג) דדרשינן: "חי ולא מת", ואין שום זכר לסימנים. ואם כן מהיכי תיתי לומר שנאסר בלי נחירה בסימנים. הרי כל מה שנלמד מכאן הוא שמתה מאליה אסורה לבן נח, אבל אין לנו שום מקור לכך שאם הרגו את הבהמה במכה שלא על ידי סימנים שהיא אסורה. ואילו בעוף לומדים מן הפסוק "ושפך" שאין שחיטה לעוף מן התורה. הלכך אפשר לומר ש"שפיכת הדם" של העוף מחייב חתיכת סימנים. ועיין בחולין (דף צב ע"א) "...עולא אמר: אלו שלשים מצות שקבלו עליהם בני נח, ואין מקיימין אלא שלשה: אחת שאין כותבין כתובה לזכרים, ואחת - שאין שוקלין בשר המת במקולין, ואחת - שמכבדין את התורה", וכתב רש"י: "במקולין - באטיליז שאין אוכלין אותו בפרהסיא כל כך ואני שמעתי בשר המת בשר בהמה שמתה מעצמה". אם כן רק זו אסורה להם, ועל פי זה אין מקום לתמיהתו, דמה שאמרה התורה בנבלה "לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכור לנכרי", היינו כל נבלה שלא מתה מאליה. ועיין שם בשו"ת נאות יעקב שנדחק ליישב תמיהה זו ומחדש שם דלאחר מתן תורה הותר לגוי מתה מאליה, וזה חידוש תמוה. ותמיהתו בכלל לא מובנת שהרי גם לשחיטתו דנחירה בנכרי היינו בסימנים, עדיין יש אפשרות של נבלה שאסורה לישראל ומותרת לבן נח בשחיטה לא כשרה.

ב

והנה, שיטה נוספת בגדר נחירה בעוף מצאנו בספר התרומה (תחילת הלכות שחיטה): "ואפילו למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה מודה הוא דאם מתה מאליה נבלה דאי לאו הכי נבלת עוף טהור דמטמאה בגדים אבית הבליעה היכי משכחת לה. ועוד אומר מורנו

דוקא בסימנים, שהרי שאר הגויים ודאי לא הקפידו למעשה הנחירה בסימנים דווקא.³ גם אם נאמר לפי התוספות (חולין דף צא ע"א) שהבאנו לעיל שנצטוו בנחירה דוקא בסימנים כהבנת הנאות יעקב הנ"ל, נראה לומר שרק יוסף שפרע להם בית השחיטה הקפיד לנחור כהלכה, אבל סתם הגויים ודאי לא הקפידו על נחירה בסימנים. והרי אפילו על מתה מאליה משמע בגמרא שרק בפרהסיא הקפידו לפי פירוש אחד של רש"י, שהרי רש"י כתב על הא שאין שוקלים בשר המת במקולין שהכוונה היא לבשר מתה מאליה, ומשמע שרק במקולין לא מכרו אבל בביתם אכלו גם מתה מאליה. ואם כן לפי הרמב"ם יוצא שמה שהגמרא אומרת שלרבי עקיבא נחירתם זו שחיטתם היינו נחירה שרגילים בה אומות העולם ולא בדווקא נחירה על ידי סימנים. לפי זה גם נחירה שנאמרת בעוף למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירתם זו שחיטתם, היינו כל הריגה. ומכאן שהרמב"ם מסכים לדעה הראשונה של ספר התרומה.

ג

והנה, באשר לחקירה אם למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה, אם לנחירה במקום סימנים יש דין שחיטה או לא, הבאנו את הרשב"א דנחירה היא בגדר שחיטה ורק הלכות שחיטה אין בה. כל זה אתי שפיר לרשב"א, אבל עדיין יש מקום לחקירה לשיטת רש"י ותוספות הנ"ל שאין מזכירים שחיטה בדבריהם אלא שהנחירה בעי בסימנים, האם נחירה זו דינה כשחיטה. אם נאמר שאין לה דין שחיטה יש מקום לחקור האם פירוש הדבר דלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה הופקעה השחיטה

שסובר שבמדבר הותר בשר נחירה כפי שמבואר בסוגיא בחולין (דף יז ע"א):

דנניא: כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך - ר' עקיבא אומר: לא בא הכתוב אלא לאסור להן בשר נחירה, שבתחלה הותר להן בשר נחירה, משנכנסו לארץ נאסר להן בשר נחירה, ועכשיו שגלו יכול יחזרו להתירן הראשון? לכך שנינו: לעולם שוחטין.

ובהמשך הסוגיא מבואר שלדעת רבי עקיבא נחירתן זו היא שחיטתן: "אלא לר' עקיבא מאי הצאן ובקר ישחט להם? ינחר להם מיבעי ליה! נחירה שלהן זו היא שחיטתן." **טיב** הנחירה שהיתה במדבר, אם היא דוקא נחירה בסימנים או כל שלא מתה מאליה, תלויה במחלוקת הראשונים באשר לטיב הנחירה בעוף. לפי זה אפשר להניח שגם הרמב"ם סובר כדעה הראשונה של ספר התרומה, שהרי כתב בהלכות שחיטה (פרק ד' הלכה י"ז):

כשהיו ישראל במדבר לא נצטוו בשחיטת החולין אלא היו נותרין או שוחטין ואוכלין כשאר האומות, ונצטוו במדבר שכל הרוצה לשחוט לא ישחוט אלא שלמים שנאמר איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור וגו' ואל פתח אהל מועד וגו' למען אשר יביאו וגו' וזבחו זבחי שלמים לה' וגו', אבל הרוצה לנחור ולאכול במדבר היה נותר.

ממה שכתב הרמב"ם שהיו נותרין או שוחטין כשאר האומות, משמע שלא צריך נחירה

3 הרמב"ם לא מונה איסור אכילת בשר בהמה שמתה מאליה במצוות של בני נח.

לגמרי מעוף וגם אם ישחט השחיטה נחשבת כנחירה, או שמא מאחר שבבהמה יש שחיטה, בעוף התורה חדשה דסגי בנחירה אבל אם שוחטים את העוף עם כל דיני שחיטה זה נחשב שחיטה ולא נחירה.⁴ ונראה שאפשר להביא הוכחה מדברי התוספות (חולין דף כח ע"א ד"ה תיהני). הגמרא מקשה למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה, מדוע אם אדם מלק עוף בסכין הוא מטמא בגדים בבית הבליעה. נהי נמי דכי תבר ליה שדרה ומפרקת הוי לה טרפה, תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה. על קושיית הגמרא תוספות כותבים:

תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה - הק פירכא ליתא לר' יוסי דאמר בזבחים פרק חטאת העוף (דף סט:) גבי מלק ונמצאת טרפה דאין מליקה מטהרת מידי נבלה דדווקא שחיטה מטהרת בבהמה אלא לרבי מאיר פריך דקאמר התם נמי דמליקה מטהרת.

דברי התוספות תמוהים: הרי כל קושיית הגמרא היא למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה, ועל כורחך צריך לומר דרבי יוסי סבירא ליה שיש שחיטה לעוף מן התורה, דאם לא כן איזה מקום יש להבדיל בין מליקה לשחיטה ולומר ששחיטה מטהרת מידי נבילה ולא מליקה. בשלמא אם נאמר שיש שחיטה לעוף מן התורה, אפשר לחלק בין מליקה לשחיטה, דכיון דמליקה בעוף רק מועילה בקדשים, אפשר לומר דרק מליקה כשרה מטהרת ולא מליקת טרפה, מה שאין כן שחיטה שמועילה בחולין מועילה גם בטרפה. אבל אם אין שחיטה בעוף, גם שחיטה מועילה מדין

4 נראה שאותה שאלה קיימת גם לפי הדעה בסה"ת שנחירה איננה צריכה להיות מן הצואר.

נחירה כמו מליקה. ועיין בקרן אורה (זבחים דף סט ע"ב) דלא מצא דרך ליישב את התוספות מקושיה זו ובחר דרך אחרת בהבנת הסוגיה, שלא כתוספות. ובספר תפארת יעקב למסכת חולין רוצה להגיה בתוספות במקום "ר' יוסי" - "ר' יהודה", דס"ל במשנה שם בזבחים ס"ט ע"ב דמלק ונמצאת טרפה מטמא משום נבילת העוף, וברש"י שם כתב (בד"ה "רבי יהודה אומר מטמא") שרבי יהודה פליג גם בשחיטת חולין טרפה,⁵ ודבריו של התפארת יעקב דחוקים ואכמ"ל.

והנה, גם המשך דברי התוספות שכתבו: "אלא לר' מאיר פריך דקאמר התם נמי דמליקה מטהרת", קשה שהרי גם את דברי ר"מ במשנה קשה להסביר למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה. וזה לשון המשנה (זבחים דף סט ע"א): מלק ונמצאת טרפה - ר' מאיר אומר: אינו מטמא בבית הבליעה, רבי יהודה אומר: מטמא. א"ר מאיר: ק"ו, אם נבלת בהמה שמטמאה במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה, נבלת העוף שאינו מטמא במגע ובמשא - אינו דין שתהא שחיטתו מטהרת טריפתו מטומאתו; מה מצינו בשחיטתו שהיא מכשרתה לאכילה ומטהרת טריפתו מטומאתו, אף מליקתו

5 ומחלוקת זו גם במשנה במסכת טהרות (פרק א' משנה א'): "שלשה עשר דבר נבלת העוף הטהור צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר ומטמא טומאת אוכלין בכביצה וכזית בבית הבליעה והאוכלה טעון הערב שמש וחייבים עליה על ביאת המקדש ושורפין עליה את התרומה והאוכל אבר מן החי ממנה סופג את מ' שחיטתה ומליקתה מטהרת את טרפתה דברי ר"מ ר' יהודה אומר אינן מטהרות ר' יוסי אומר שחיטתה מטהרת אבל לא מליקתה".

מטומאתה, אף עוף - דבר שמכשיר באכילה מטהר טריפתו מטומאתו.

לפי זה אנו לומדים מההיקש שכל דבר שמכשיר באכילה מטהר את טרפתו מטומאתו. למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה, אין הבדל בין שחיטה לנחירה ושתייהן נלמדו בהיקש זה, ואתי שפיר פרכת הגמרא "תיהני לה סכין" אליבא דרבי מאיר וכדברי התוספות בחולין. אמנם עדיין הקושיא הראשונה במקומה עומדת. איך תוספות כותבים שאפשר להסביר את שיטת רבי יוסי גם למ"ד שאין שחיטה לעוף מן התורה.

ד

כדי להסביר לפי המ"ד שאין שחיטה לעוף מן מדוע לרבי יוסי רק שחיטת עוף טרפה מטהרת ולא מליקתו, יש להקדים ולבאר את המשנה. לכאורה כל המשנה לא מובנת, גם אם נאמר יש שחיטה לעוף מן התורה. כפי שמבואר בסמוך שחיטת בהמה טרפה מוציאה מאיסור נבילה, ולא רק מטומאת נבלה. ואם כן מהיכתי תיתי שעוף טרפה שנשחטה יטמא בטומאת נבילה, כיון שהשחיטה מוציאה מידי איסור נבילה, ולמה צריך קל וחומר שאינה מטמאת בטומאת נבילה?

אפשר להביא ראיה ששחיטת טרפה מוציאה מידי איסור נבילה, ממשנה בפרק אלו טריפות (חולין דף לב ע"א):

שחט את הוושט ופסק את הגרגרת, או פסק את הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט, או שחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה, או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו - רבי ישבב אומר: נבלה, ר"ע אומר: טרפה. כלל אמר רבי ישבב משום רבי יהושע: כל שנפסלה בשחיטתה - נבלה כל ששחיטתה

שהיא מכשרתו באכילה תטהר טריפתו מידי טומאתו, רבי יוסי אומר: דיה כנבלת בהמה, שחיטתה מטהרתה ולא מליקתה.

לפי המשנה, אף שרבי מאיר למד בק"ו דשחיטת עוף מטהרת טריפתו מטומאתו, עדיין צריך לימוד במה מצינו שגם מליקתו מטהרת טריפתו מטומאתו. אם נאמר שרבי מאיר סובר שאין שחיטה לעוף מן התורה, אם כן אין הבדל בין שחיטה למליקה, שהרי נחירתו זו היא שחיטתו. וע"כ רבי מאיר ס"ל דיש שחיטה לעוף מן התורה, ועל כן הוא צריך ללמוד ב"מה מצינו בשחיטתו שהיא מכשרתה לאכילה ומטהרת טריפתו מטומאתו, אף מליקתו שהיא מכשרתו באכילה תטהר טריפתו מידי טומאתו".

אך לשיטת התוספות פרכת הגמרא למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה: "תיהני לה סכין לטהרה מידי נבילה" היא כשיטת רבי מאיר. לפי זה למה צריך רבי מאיר ללמוד במה מצינו שמליקת טרפה מטהרת מדין שחיטת טרפה שמטהרת כיון שדין שחיטה כדין מליקה ושניהם מדין נחירה. את הקושי הזה יש ליישב על פי מסקנת הגמרא שדינו של רבי מאיר לא מבוסס על ק"ו ומה מצינו, דרבי מאיר אית ליה כרבי יוסי שדיו לבא מן הדין להיות כנדון, אלא רבי מאיר קרא אשכח וקדרש:

זאת תורת הבהמה והעוף. וכי באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה? בהמה מטמאה במגע ובמשא, עוף אינו מטמא במגע ובמשא! עוף מטמא בגדים אבית הבליעה, בהמה אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה! אלא לומר לך: מה בהמה - דבר שמכשיר לאכילה מטהר טריפתה

כראוי ודבר אחר גרם לה ליפסל - טרפה. והודה לו רבי עקיבא.

ושם הגמרא מקשה: "שחט את הוושט וכו', והודה לו רבי עקיבא. ורמינהי, אלו טרפות בבהמה נקובת הוושט, ופסוקת הגררת! אמר רבא, לא קשיא: כאן שחט ולבסוף פסק, כאן שפסק ולבסוף שחט; שחט ולבסוף פסק - נפסלת בשחיטה היא, פסק ולבסוף שחט - כי דבר אחר גרם לה ליפסל דמיא". עיין תוספות (ד"ה "ורמינהי אלו טריפות") שהקשו: "ואת נהי דנבלה הוא מ"מ לא פקע מינה איסור טרפות וחייב אף משום טריפות... וי"ל דהכי פריך דאי איתא דלא מהניא ביה שחיטה והויא ליה נבלה לא הוה ליה למיתני אלו טרפות אלא הוה ליה למיתני ואלו נבלות שהוא עיקר האיסור". תוספות כותבים שכאשר אדם שחט ולבסוף פסק, כיון שהפסול הוא בשעת שחיטה, יש גם איסור טריפה וגם איסור נבילה. לפי זה צריך לומר שלפי תוספות במקרה של פסק ולבסוף שחט יש רק איסור טרפה ואין איסור נבלה. על כרחך דפשיטא להו לתוספות דשחיטה גם בטריפות מונעת חלות איסור נבילה אף על פי שהבהמה אינה ראויה לאכילה. הדין הזה לא תלוי במחלוקת התנאים אם שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה או לאו שמה שחיטה, דלגבי טהרה מנבילה גם רבי שמעון מודה כמבואר בחולין (דף פה ע"ב): "ולא לכל אמר רבי שמעון: שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, מודה ר"ש שמטהרתה מידי נבלה. פשיטא, דאמר רב יהודה אמר רב, ואמרי לה במתניתא תנא: 'וכי ימות מן הבהמה' - מקצת בהמה מטמאה, ומקצת בהמה אינה מטמאה, ואי זו זו טרפה ששחטה? לא צריכא לשוחט את הטרפה, והיא חולין בעזרה...". כיון

שלר"ש שחיטת טרפה נחשבת שחיטה ראויה, פשיטא שהיא גם מוציאה מידי איסור נבלה.

וכן עיין בפרי מגדים (סימן כ"ז שפ"ד ס"ק ב') שהשוחט טרפה, מותר לתת לגוי מבשר שנחתכה מן הבהמה בזמן שהיא מפרכסת ואין בזה משום איסור אבר מן החי כיון שלישאל השחיטה מועילה לטהר מידי טומאת נבילה. אך אם השחיטה פסולה, אסור לתת לגוי חתיכת בשר שנחתכה מן הבהמה בזמן שהיא מפרכסת משום איסור אבר מן החי. הרי שהשחיטה מועילה גם בטרפה לעניין איסור אבר מן החי אף על פי שהיא לא מתירה את הבהמה באכילה לישראל.⁶ לפי זה לכאורה פשוט שאין בעוף טרפה שנשחטה משום איסור נבילה. אם איסור נבילה אין כאן, מהיכי תיתי שתטמא כנבילה, ומדוע רבי מאיר במשנה בזבחים צריך ק"ו מנבילת בהמה כדי להוכיח ששחיטתה מטהרת טריפתה כאשר מדובר על עוף חולין?⁷ אלא שלמ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה, יש לומר שהמשנה בזבחים מזכירה את הק"ו רק כדי לומר במה מצינו ולהקיש מליקת טרפה

6 וכן ראה תשובת רע"א המובאת בחידושי רע"א על שו"ע יו"ד סימן כ"ז.

7 ואין לומר שהדין במשנה איננו רק על טומאת נבלה אלא גם על איסור נבלה. אמנם בתוספות חולין (דף נו ע"א ד"ה נבלות) מבואר שלדעת רבי יהודה כשם שעוף טרפה שנשחטה מטמאה משום נבילה היא גם אסורה באכילה משום נבלה. אך זה מובן בדברי רבי יהודה שסובר שהתורה הקישה עוף טרפה לעוף נבילה, כפי שמבואר בסוגיא בזבחים על המשנה. על פי זה אפשר לומר שההיקש לא נאמר רק לענין טומאה, אלא נאמר גם לגבי איסור. אך לפי ר"מ ורבי יוסי שסוברים שהתורה לא הקישה טרפה לנבלה, ממילא הדין לשיטתם הוא דוקא לענין טומאת נבלה.

לכהנים, ודוחה הגמרא: "כהנים משולחן גבוה קא זכו" ומפרש רש"י: "משלחן גבוה זכו והיתרא משום גבוה הוא אבל לגבי הדיוט לא אשכחן דהותר". לפי זה היה מקום לומר שמליקת טרפה שלא הותרה לכהנים משלחן גבוה אכן תקבל טומאת נבלת עוף. וכך אפשר לפרש את דברי רבינא במנחות (דף מה ע"א): "וכל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים, כהנים הוא דלא יאכלו, הא ישראל אכלי, א"ר יוחנן: פרשה זו אליהו עתיד לדורשה. רבינא אמר: כהנים איצטריך ליה, ס"ד אמיא: הואיל ואשתרי מליקה לגבייהו תשתרי נמי נבילה וטרפה, קמ"ל". לפי רבינא קמ"ל שמשולחן גבוה קא זכו, אך לגבי הדיוט לא אשכחן דהותר.⁹

אך כל זה אתי שפיר למ"ד שיש שחיטה לעוף מן התורה. אבל למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין נבילה בעוף אלא אם מתה מאליה, או שנהרגה שלא במקום סימנים.¹⁰ על פי זה מסבירים התוספות בחולין (דף כ ע"א ד"ה לא אמרן) את הגמרא במנחות לגבי היתר מליקה לכהנים: "לאו דוקא, דנבלה לא הוי כדמוכח לקמן כמו שהבאתי מפרק ב' אלא כלומר טרפה, וקרא נקט נבלה אגב טרפה". וכוונתם דבמליקה העוף נעשה טרפה בגלל שבירת המפרקת לפני הפגיעה בסימנים. ואם כן למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה מליקה מתרת כמו כל שחיטה מידי איסור נבילה, אך בכל מליקה יש איסור טרפה בגלל שבירת המפרקת לפני חתוך

לשחיטת טרפה. ואפשר לומר שהמשנה בטהרות (פרק א' משנה א') שאומרת "שחיטתה ומליקתה מטהרת את טריפתה דברי רבי מאיר", נקטה שחיטתה אגב מליקתה כיון שיש ס"ד שמליקת טרפה מטמא כנבילה.⁸

למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה, יש ה"א שמליקה נחשבת כנבילה, אך התורה התירה לכהנים לאכול את בשר חטאת העוף שנמלקה. כך מצאנו בדברי רבי חייא בגמרא לגבי זר שאכל מליקה (יבמות דף לב ע"ב):

זר שאכל מליקה - ר' חייא אומר: חייב שתים, בר קפרא אומר: אין חייב אלא אחת. קפץ רבי חייא ונשבע, העבודה! כך שמעתי מרבי: שתים. קפץ בר קפרא ונשבע, העבודה! כך שמעתי מרבי: אחת. התחיל רבי חייא לדון: נבלה לכל נאסרה, כשהותרה במקדש - אצל כהנים הותרה, לכהנים הותרה ולא לזרים, יש כאן משום זרות ויש כאן משום מליקה.

וכתב רש"י שם שחייב שתים משום זרות ומשום נבילה. אם כן לדעת רבי חייא זר שאכל מליקה, אף שהמליקה נעשתה על ידי כהן והקרבתה היא כשר, חייב משום נבלה. מכאן שבחפצא העוף נחשב נבלה, אך התורה התירה לכהנים לאכול אותה. כך גם משמע בסוגיא בחולין (דף קכ ע"א). הגמרא רוצה לומר שאיסור נבילה הותר מכללו בחטאת העוף

8 לקרן אורה יש מהלך אחר בפירוש המשנה. לדעתו אמנם יש מקום על פי המשנה בחולין (דף עב ע"ב) ללמוד שגם במקום שיש איסור טרפה בלבד עדיין יש טומאת נבילה, הלכך צריך ילפותא לטהר טרפה מטומאת נבילה. אך כפי שמוכח להלן בשם האחיעזר, דברי המשנה בחולין צ"ע. דברי הקרן אורה מובאים להלן בהערה 13.

9 אמנם אפשר לפרש שקמ"ל שאע"פ שאמנם הותר לכהנים איסור נבלה במקדש מ"מ האיסור של נבילה בחולין נאמר גם בכהנים.

10 על פי הדעות שכבר התבאר.

מטהרתה אף שחיטת בהמה תטהר את האבר. אמר להם רבי מאיר לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה דבר שגופה תטהר את האבר דבר שאינו גופה, מניין לטרפה ששחיטתה מטהרתה בהמה טמאה אסורה באכילה אף טרפה אסורה באכילה מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה אף טרפה לא תטהרנה שחיטתה. לא אם אמרת בבהמה טמאה שלא היתה לה שעת הכושר תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכושר. טול לך מה שהבאת הרי שנולדה טרפה מן הבטן מניין, לא אם אמרת בבהמה טמאה שכן אין במינה שחיטה תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה בן שמנה חי אין שחיטתו מטהרתו לפי שאין במינו שחיטה.

וכתב על זה האחיעזר: "ותמוה איזה דמיון יש לבהמה טמאה דיש בה משום איסור נבילה... אבל טרפה שאין בה איסור נבילה מהכ"ת תטמא... ועוד דגם למ"ד שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה הוא כלפי שארי הדינים אבל הא איסור נבילה אין כאן בטרפה ששחטה ומהכ"ת טמא". ומזה רוצה להסתייע לחידושו שם דשחיטת טרפה מהווה חסרון בשחיטה, שלא ניתן להתירה באכילה על ידי שחיטה זו.¹² וסובר האחיעזר שלפי יסוד זה דשחיטת טרפה אינה מתירה באכילה, יש מקום לה"א שטרפתו תטמא טומאת נבילה. ועל פי זה אתי שפיר הגמרא (חולין עד ע"א) שלומדת מפסוק שטרפה שחיטתה מטהרתה: "וכי ימות מן הבהמה - מקצת בהמה מטמאה, ומקצת בהמה

הוושט. כיון שאין איסור נבילה, מהיכי תיתי שתטמא מלק ונמצאת טרפה?

אמנם לפי כל האמור, גם למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה צריך להבין את המשנה בזבחים: "מה מצינו בשחיטתו שהיא מכשרתו לאכילה ומטהרת את טרפתו מטומאתה אף מליקתה שהיא מכשרת באכילה תטהר טריפתו מידי טומאתו". לכאורה איזה דמיון יש בין מליקה לשחיטה, הרי בשחיטה אין איסור נבילה הלכך שחיטתו מטהרתו מידי טומאת נבילה גם אם היא לא מתירה באכילה. אך במליקה יש בה איסור נבלה לזר ורק לכהנים הותרה משום שמשלחן גבוה קא זכו. אם כן במקום שהכהנים לא זכו משולחן גבוה מדוע מליקתו תטהרנו מטומאת נבלה, שהרי איסור נבלה שבו לא נפקע, ואיך אפשר ללמוד מליקה במה מצינו משחיטה?¹¹

ה

והנה, האחיעזר (שו"ת אחיעזר ח"ב סימן ז') מתקשה באפשרות לומר שיש טומאת נבלה בטרפה שנשחטה אף על פי שאין איסור נבילה. אלא שקושייתו אינה על המשנה בזבחים (דף סט ע"א) אלא על המשנה בחולין (דף עב ע"א):

בהמה המקשה לילד והוציא עובר את ידו וחתכה ואחר כך שחט את אמו הבשר טהור. שחט את אמו ואחר כך חתכה הבשר מגע נבלה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מגע טרפה שחוטתה, מה מצינו בטרפה ששחיטתה

11 הקושיא הזאת קיימת גם לפי הסבר הקרן אורה, כיון שגם אם יש ה"א לטמא טרפה בטומאת נבלה, עדיין צ"ע איך אפשר ללמוד מן העובדה שאין בטרפה שנשחטה טומאת נבלה שגם במליקה אין טומאת נבלה.

12 חידוש זה נאמר כבר על ידי הגר"ח סולוביצ'יק, הובא בסוף חידושי הגר"ז על הרמב"ם, במכתב הגר"ז מיום יח אדר תרע"ב, בשם אביו.

אינה מטמאה, ואיזו זו - זו טרפה ששחטה¹³.
ושם האחיזור מוכיח את חידושו מהא דחולין
(דף פה ע"ב):

ונראה דס"ל להש"ס דגם טרפה הוי חסרון
בהיתר שחיטה לאכילה וכדמוכח כן ממה
שאמרו בחולין פ"ה מודה ר"מ דס"ל
דשחיטה שא"ר שמה שחיטה שאינו מתיר
את הטרפה פשיטא טרפה בשחיטה מי
מישתרי ומשני לא צריכא אלא לשוחט את
הטרפה ומצא בה בן ט' חי כו' ובאמת הא
דבן ט' חי אסור בלא שחיטת עצמו אע"פ
דשחיטת אמו אהני ל' לטהר מידי נבילה
ואיסור טרפה אין כאן דהא יש לו חיות בפ"ע
וניתר בשחיטת עצמו ואיזה איסור יש על
הבן ט' חי בעכצ"ל דשחיטת טרפה הוי
חסרון בעצם ההיתר להתיר באכילה ועי'
בחי' רעק"א סי' י"ג מש"כ בזה דמ"מ אין

איסור דשאינה זבוחה על הולד אבל עכ"פ
יש חסרון בהיתר אכילה בשחיטת טרפה
שאינה מתרת¹⁴ ולהכי קאמר דאע"פ דר"מ
ס"ל דששא"ר שמה שחיטה כלפי שארי
הדינים אבל לגבי היתר אכילה בטרפה זהו
חסרון בהמתיר בהשחיטה ולהכי אין הולד
שאין בו איסור טריפות ניתר בשחיטת האם.
לענ"ד תירוץ זה של האחיזור צריך עיון, דסוף
סוף גם אם שחיטת טרפה אינה מתירה
לאכול אבל הרי היא מונעת איסור נבילה, ואם
אין בו איסור נבילה וגם אין איסור אינו זבוח,
מה הה"א שתהיה בו טומאת נבילה וכנראה
האחיזור עצמו חש בחולשת תרוצו זה, דאח"כ
הוסיף דרך אחרת וכתב שביותר י"ל עפמשנ"ת
בסימן הקודם. ושם (סימן ו' אות ה') ביאר
בהרחבה על פי הרמב"ם (הלכות מאכלות
אסורות פרק ד' הי"ז) שכתב שם דחצי זית
נבילה וחצי זית טרפה מצטרפין:

וכן אם קבץ חצי זית מנבלת בהמה טהורה
וחצי זית מן הטרפה, או חצי זית מבשר נבלה
וחצי זית מבשר מן החי מן הטהורה ואכלו
לוקה, וכן בשר הגמל והחזיר והארנבת
שקבץ מכולם כזית ואכלו לוקה, אבל אם
צירף חצי זית מנבלת השור וחצי זית מבשר
הגמל אינן מצטרפין וכן כל כיוצא בזה, וכן
בהמה טמאה ועוף טמא או דג טמא אין בשר
שניהן מצטרף, לפי שהן שני שמות, שהרי
כל אחד מהן בלאו בפני עצמו כמו שביארנו,

14 דבריו קשים להבנה, משום שלדבריו יש מקום
לחידושו ששחיטה אינה מועילה להיתר אכילה
בטרפה, עם דברי רע"א שלא חל איסור של אינו
זבוח על ולד בן פקועה שהאם טרפה. אם
השחיטה אינה מועילה להיתר אכילה הרי יש
איסור שאינו זבוח. ועיין אמרי משה סימן ד'
ס"ק לב.

13 לפי זה משמע שאמנם צריך ילפותא מפסוק
שטרפה לא מטמאה בטומאת נבלה אף על פי
שאין איסור נבלה. אבל אי אפשר לומר כך,
שהרי יש משנה מפורשת בחולין (דף עב ע"ב)
שהבאנו לעיל לגבי הוציא עובר ידו: "מנין
לטרפה ששחיטתה מטהרתה...", ומשמע במשנה
שאם לא נדמה לבהמה טמאה, אנו יודעים
מסברא ששחיטה מטהרת טרפה. כבר העיר על
כך בקרן אורה בזבחים (דף סט) שלפי התנא
דברייתא בחולין (דף עד ע"א) אכן בן שמנה חי
יוכיח שיש במינו שחיטה, אגב אמו, ואין
שחיטה מטהרתו, ואם כן נשאר הלימוד מבהמה
טמאה. ממילא לפי אותו תנא צריך לימוד לטהר
את הטרפה ששחטה. וכן כתב בתוספות יו"ט
(חולין פ"ד מ"ד). הקרן אורה כותב שגם
התנאים במשנה בזבחים סוברים כתנא דברייתא,
הלכך הם סוברים שצריך לימוד כדי לטהר עוף
טרפה שנשחטה. **כפי שכתוב בהערה 8** ההסבר
של הקרן אורה במשנה בזבחים שונה מן ההסבר
שהוצע לעיל.

הטומאות פרק ב' ה"ז) שחיטת האם בכך פקועה מטהרתו גם אם הוא מת אחרי השחיטה:

השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי קודם שיהלך על הקרקע אע"פ שאין צריך שחיטה כמו שביארנו שהרי שחיטת אמו מטהרתו אם נטמאת אמו לא נטמא הוא, ואם נתנבלה אמו הרי הוא טהור שאין החי מתטמא לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבילות ואע"פ שהוא כאבר מאיבריה, ואם מת קודם שיפריס על גבי קרקע הרי הוא טהור ששחיטת אמו טהרתו.

על פי מה שביארנו שבכל טרפה יש יסוד של איסור נבלה, כדי לטהר אותה מטומאת

נבלה יש צורך במעשה מטהר.

והנה למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירתו זו היא שחיטתו, יש לשאול האם יש לנחירה דין שחיטה, ונחירה מהווה מעשה המטהר כמו שחיטה, או שמא בעוף איסור נבילה רק נאמר במתה מאליה, או במתה שלא מחמת חיתוך סימנים, הלכך הנחירה מפקיעה מאיסור נבילה ומטומאת נבילה, אף על פי שאין לנחירה דין שחיטה. יש נ"מ ביחס לאיסור טרפה. כפי שביארנו בכל טרפה יש יסוד של איסור נבלה, ולטהר אותה מטומאת נבלה יש צורך במעשה מטהר. אם אין לנחירה דין שחיטה, אם כן אין בה מעשה המטהר. והנה, תוספות כותבים שרבי יוסי סובר שמליקת טרפה אינה מטהרתו מטומאת נבלה גם למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה. כיון שמליקה שווה לנחירה על ידי סימנים ונחירתו זו היא שחיטתו, ע"כ שלדעת רבי יוסי אין לנחירה בסימנים דין שחיטה. לפי זה דברי רבי יוסי הם בניגוד לפרכת הגמרא (חולין דף כח ע"א) על המשנה דמלק בסכין מטמא בגדים בבית

אבל כל העופות הטמאין מצטרפין כמו שמצטרפין כל בהמה וחיה הטמאין, זה הכלל כל שאיסורן בלאו אחד מצטרפין, בשני לאוין אין מצטרפין, חוץ מנבלה וטרפה הואיל והטרפה תחלת נבלה היא.

וכתב האחיעזר, שמקור דברי הרמב"ם הם כמו שכתב בתשובות הנספחות לאבני מילואים (סימן ד'), בספרי. וז"ל האבני מילואים:

אמנם נושאי כלי הרמב"ם ז"ל לא גילו לנו מקור הדין הזה מהיכן יצא לו לרבינו ז"ל דנבילה וטרפה מצטרפין... אבל אחר החיפוש מצאתי ת"ל בספרי פ' ראה שם, לא תאכל כל נבילה אין לי אלא נבילה טרפה מנין תלמוד לומר נבילה כל נבילה ע"ש, והיינו דה"מ למיכתב לא תאכל נבילה וכתב כל נבילה לרבות הטרפה דה"ל תחלת נבילה ומש"ה מצטרפין נבילה וטרפה דאתין מלאו אחד:

ובאחיעזר מביא ירושלמי כלשון הספרי עי"ש. ולפי זה כיון דגם בטרפה איכא איסור נבילה, היה מקום לומר שגם מטמא בטומאת נבילה. לכן יש צורך בלימוד מיוחד שחיטתו מטהרתו מטומאת נבילה וכן מליקתו שהיא נבילה ממש למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה, ולכן אפשר לדמותה לשחיטת טרפה שגם בה יש איסור נבילה כנ"ל.

ו

ועל פי יסוד זה שבאר האחיעזר אפשר לומר דיש צורך בשחיטה כמעשה המטהר כדי למנוע טומאת נבלה, ולא סגי בעובדה שעל ידי השחיטה היא לא מתה מאליה. ואפשר להביא ראיה שיש לשחיטה דין מטהר מדין בן פקועה. כפי שמבואר ברמב"ם (הלכות אבות

הבליעה: "ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה, נהי נמי דכי תבר ליה שדרה ומפרקת הויא לה טרפה, תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה". לפי דברינו שיש בכל טרפה יסוד של איסור נבילה, הגמרא בחולין סוברת דיש לנחירה בסימנים דין שחיטה, והנחירה נחשבת כמעשה מטהר כמו שחיטה. ואם כן בעניין חקירתנו לעיל בגדר הנחירה, הגמרא בחולין סוברת שגדר נחירה כגדר שחיטה, ואילו לדעת רבי יוסי אין לנחירה דין שחיטה.

אלא שצ"ב, למה שחיטת עוף טרפה מטהרתו, הלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין הבדל בין מליקה ושחיטה. אם שחיטה מטהרת גם מליקה תטהר, ואם מליקה לא מטהרת גם שחיטה לא תטהר. וזו היתה בעצם קושיית הקרן אורה והתפארת יעקב. וצריך לומר שאם שחיטת עוף מטהרת מידי נבילה אך מליקה לא מטהרת מידי נבילה, שאין לנחירת סימנים דין שחיטה, אך גם למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה דין שחיטה לא נפקע כששחט ממש. לפי זה הלימוד "ושפך" מלמדנו שעוף הותר באכילה גם על ידי נחירת סימנים ולא צריך דווקא שחיטה, אבל עדיין דין שחיטה קיים בעוף ושחיטת עוף נחשב מעשה מטהר כמו שחיטת בהמה.

לכאורה חייבים לומר שלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה, אם מפרשים שאין לנחירה דין שחיטה צריך לומר שלשחיטה ממש יש דין שחיטה. אם אין לנחירה דין של שחיטה, וגם לשחיטה ממש אין דין שחיטה אלא דין נחירה, היינו מגיעים למסקנא שלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה מפרכסת בעוף תהיה אסורה לישראל כמו שהיא אסורה לגוי. כפי שמבואר בחולין (לג.) כיון שלגוי סגי

בנחירה, ואין דין שחיטה, היתר איסור אבר מן החי תלוי במיתה ממש. לפי זה בני מעיים בעוף תמיד יהיו אסורים גם לישראל משום אבר מן החי, ומעולם לא שמענו דין כזה. וע"כ צריך לומר דגם למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה, אם נחירה איננה נחשבת כמו שחיטה, שחיטה ממש בעוף דינה כדין שחיטה בבהמה שמתירה מפרכסת ובני מעיים.¹⁵

אבל עדיין צריך עיון מן הסוגיה בנזיר (דף כח ע"ב). במשנה שם מובא:

"האיש מדיר את בנו בנזיר ואין אשה מדירה בנה בנזיר" ואומרת הגמרא: איש אין, אבל אשה לא, מאי טעמא? ר' יוחנן אמר: הלכה היא בנזיר, ורבי יוסי ברבי חנינא אמר ריש לקיש: כדי לחנכו במצות... בשלמא לרבי יוחנן, דאמר הלכה היא בנזיר, אהכי כי מיטמא מייתי קרבן ציפורין ואכיל כהן מליקה, אלא לרבי יוסי ברבי חנינא אמר ריש לקיש, הא קאכיל נבילה! קסבר כרבי יוסי בר' יהודה: דאין שחיטה לעוף מן התורה, וחולין בעזרה לאו דאורייתא.

וכתב על זה האחייעור שם (סימן ז' אות ט):

אולם גם בפשוטו נראה דבודאי יש גם בשחיטת עוף דין שחיטה להתיר מפרכסת דאל"כ יאסרו הבני מעים משום אבר מן החי ויקשה בנזיר דניהו דאין שחיטה לעוף מן התורה מ"מ האיך יאכל הבני מעיים הא

15 וע' פלתי סימן כז ס"ק ב': "והנה יש לדקדק לרמב"ם א"כ למ"ד אין לשחיטה לעוף מתורה א"כ מפרכסת אסורה דאין שחיטתו מתיר א"כ אף דחכמים תקנו אח"כ שחיטה וכי להקל אמרו וזו לא שמענו דאיכא מ"ד דאוסר עוף מפרכסת לישראל וצ"ל כמ"ש התו"ם ביבמות דבר הדומה יש כח ביד חז"ל לעקרו ד"ת אפילו בקום ועשה וכשתקנו שחיטה התירו מפרכסת".

אסורים משום אבמה"ח אלא דזהו הוי באמת שחיטה בעוף.

ונראה דאין ראייה מכאן שנחירה היא שחיטה, דאפשר לומר דנחירה בסימנים, אף אם אין לה דין שחיטה ממש, מכל מקום מאחר ומדובר בנחירה בסימנים (לרש"י, תוספות ורשב"א) נחירה זו מתירה מפרכסת. אבל נחירה בגוי שלענ"ד לא נאמרה בסימנים וכמ"ש לעיל, אפשר לומר ששונה מנחירה בישראל. לישראל, כיון דאיכא נחירה מעלייתא, דהיינו בסימנים, אישתרי להו בנחירה מפרכסת ובני מעיים. אבל גוי דבנחירה סגי להו, היינו במיתה תליא, נחירה זו לא תתיר מפרכסת. אמנם לפי זה אפשר להוכיח שבכל מקרה נחירה אמנם נחשבת מעשה מתיר ומוציאה מידי איסור אבר מן החי ואיננה רק מונעת מציאות של מתה מאליה. אך עדיין נראה לומר שלפי רבי יוסי שחיטה עדיפה על נחירה כיון שלשחיטה יש גם דין של מעשה מטהר ולא רק של מעשה מתיר, ואילו לנחירה יש רק דין של מעשה מתיר.¹⁶

16 מכאן אפשר להקשות על הדעה בספר התרומה שאין צורך בנחירה בסימנים בעוף ודי בכך שהיא לא מתה מאליה. אפשר לפרש שלפי אותה דעה כרי שלא יהיה איסור נבילה די בכך שלא מתה מאליה. אך עדיין יש דין שחיטה שמועיל לענין דין מפרכסת, אלא שדין שחיטה נאמר הן בשחיטה והן בנחירה בסימנים. לפי זה נחירה בסימנים נחשבת מעשה שחיטה עם פסול. הדין הוא ששחיטה פסולה היא נבילה. אך אם שחיטה פסולה איננה גורמת איסור נבילה מפני שאין שחיטה לעוף מן התורה, ובעוף איסור נבלה רק נאמר במתה מאליה, אפשר לומר שהנחירה בסימנים נחשבת שחיטה. ואפשר לומר יותר מזה, שבהגדרה מפרכסת היא בהמה שנחתכו הסימנים שלה, אם היא לא נבלה, ולא בהמה שהיא גוססת מחמת מכה שקבלה. הלכך

גם בעוף אם חתכו את הסימנים, יש לה דין מפרכסת. אך אם לא חתכו את הסימנים, אף שאין איסור נבלה עדיין אין היתר של מפרכסת. אמנם לפי זה צריך לומר שיש "היתר מפרכסת" שנאמר לישראל שלומדים מבהמה לעוף. וזה לא פשוט.